

ПИЦИН И КРЕОЛСКИ ЈАЗИК

Катерина, Стојановска¹, Доц. Д-р Марија, Кусевска²

Апстракт: Контактот на луѓето во одредена зедница е еден од многуте фактори поради кои јазикот е интересен за истражување. Насушната потреба за меѓусебна комуникација на говорители кои се со различни јазични основи и не си ги познаваат меѓусебно јазиците резултирала со создавање на нови јазици, кои имале поедноставни граматички правила. Тие новонастанати јазици се познати како пидин и креолски јазик. Овие два јазика си имаат свои сопствени карактеристики коишто може да се разликуваат. Пидин е јазик којшто е намален, поедноставен и којшто настанува како резултат на контакт помеѓу групи без заеднички јазик. Додека, пак, креолскиот јазик е жаргон којшто станал мајчин јазик на една говорна зедница. Може да се каже и дека претставува јазик на една втора генерација на говорители. Откако ќе се запознаат поради различни животни потреби (трговија, бизнис итн.) луѓето веднаш посегнуваат по средство за комуникација. Имаат потреба од меѓусебна комуникација. Комуникацијата меѓу групи на луѓе коишто немаат заеднички јазик резултира со создавање на пидин. Во оној момент кога пидинот ќе стане мајчин јазик на една говорна зедница тогаш тој преминува во креолски јазик.

Клучни зборови: социолингвистика, синтакса, граматика, комуникација, јазично усвојување, јазичен контакт

PIDGIN AND CREOLE LANGUAGE

Katerina, Stojanovska¹, Docent Marija, Kusevska PhD.²

ABSTRACT: The contact of the people in a particular community is one of many factors because of which language is interesting for research. The immediate need for mutual communication of the speakers who have different linguistic backgrounds and did not know each other's languages resulted in the creation of new languages which have simpler grammar rules. The emergent languages are known as Pidgin and Creole. These two languages have their own characteristics that can be distinguished. Pidgin is reduced language resulting from contact between groups without common language. On the other hand Creole is jargon that has become the native language of one speech community. We can say that it represents a language to the second generation of speakers. Once they get to know each other because of different living needs (trade, business, etc.) the people immediately resort to mean of communication. The communication among groups of people who have no common language results with the creation of Pidgin. The moment when the Pidgin becomes a native language of one speech community then it becomes Creole language.

Keywords: sociolinguistics, syntax, grammar, communication, language acquisition, language contact

1. Вовед

Без сомнение, јазикот е основно средство за комуникација меѓу луѓето. Денеска постојат илјадници јазици во светот кои се доста истражувани, но два од нив се третирано како посебни јазици од страна на лингвистите во светот. Тоа се пидин и креолскиот јазик. Колонизацијата, трговијата меѓу различни земји и други слични ситуации направиле еден јаз и направиле кај луѓето да се јави потребата да да комуницираат и покрај тоа што немале заеднички јазик. Пидин јазикот настанува во оној момент кога говорителите на еден јазик треба да работат и соработуваат со говорители на друг јазик, а ниту еден од нив не го познава јазикот на другиот. Неговата главна намена е да им овозможи на работниците да комуницираат меѓусебно, и затоа неговата граматика е доста различна и поедноставена и со вокабулар којшто најчесто води потекло од други јазици. Важно е да се напомене дека пидин не претставува мајчин јазик за никого од нив, сите тие си имаат мајчин јазик. Креолскиот јазик во оној момент кога двајца говорители на пидин ќе добијат свои наследници, и за нив пидинот е мајчин јазик. Денеска се зборуваат над стотина пидин и креолски јазици коишто се засноваат на англиски, шпански, француски и други јазици.

¹ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“-Штип.

² Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip.

2. Пицин

Хајмс (Hymes, 1971:3-5) подвлекува дека пред 1930г. пицин и креолскиот јазик во голема мера биле игнорирани од лингвистите, кои што гледаа на нив како на ‘маргинални јазици’ во најдобар случај. Хајмс истакнува дека пицин и креолскиот јазик се маргинални, во околностите на нивното потекло, и во ставот кон нив на дел од оние коишто зборуваат еден од јазиците од кои што тие потекнуваат. За среќа таквиот однос во последните години е сменет, и на пицин и креолскиот јазик им е посветено посебно внимание што им овозможило на лингвистите да откријат интересни карактеристики за нив пицин е јазик којшто настанува од потребата за комуникација меѓу двајца говорители на различни јазици но без познавање ниту од страна на едниот ниту од страна на другиот говорител. Јазикот на којшто се заснова поголемиот дел од лексиката се нарекува основа и тој јазик е најчесто Европски јазик. Во пицин се испуштени родот и падежите сè со цел да се поедностави комуникацијата. Фонологијата е доста нестабилна и често се менува. Сè што може да се каже на кој било друг јазик може да се каже и на пицин но со таа разлика што се забележува отсуството на членови, препозиции, помошни глаголи итн. Холм (Holm, 1988: 4-5), пак, го дефинира пицин како смален јазик којшто резултира од продолжен контакт меѓу групи на луѓе без заеднички јазик; тој настанува кога тие имаат потреба од некое средство за комуникација, можеби за трговија, но ниту една група не го учи мајчиниот јазик на друга група поради социјални причини коишто може да вклучуваат немање доверба или близок контакт.

Важно е да се напомене дека Вардо (Wardhaugh, 2006) тврди дека децата играат важна улога во тоа како се менува јазикот. Пичинот секогаш е вклучен во раната фаза на креолскиот јазик. Пичинот доаѓа од потребата да се комуницира од различни јазици.

Вардо (Wardhaugh, 2006: 61) укажува дека најмалку два јазика треба да се натпреваруваат за доминација во процесот на пичинизација а добар пример за ова е натпреварот меѓу англискиот и францускиот јазик во Англија по 1066г. Од друга страна кога во овој процес се вклучени три јазика, еден од јазиците треба да биде доминантен и помокен во однос на другите а луѓето коишто го користат не треба само да го разбираат и прифатат доминантниот јазик туку и самите себе како помалку доминантни. Затоа, може да се каже дека пичинот настанува кога луѓето од различни јазици го поедноставуваат доминантниот јазик се со цел да комуницираат. Многу познат е Нигерискиот пицин англиски на којшто се мисли како на лош англиски јазик.

Вардо (Wardhaugh, 2006: 70) укажува на тоа дека ние треба да го испитаме почетокот на процесот на пичинизација за да ја обезбедиме основата за поголемиот број на пицин и креолски јазици.

2.1 Причини за појавата на пицин

Постојат различни причини за појавата на пицин а една од причините е тоа што луѓето немаат заеднички јазик за комуникација, и токму затоа потребата за комуникација ги води кон создавање на пицин. Добар пример за ова се секако робовите од Африка коишто некаде во деветнаесетиот век биле донесени во Северна Америка за да работат на плантажи. Тие потекнувале од различни делови на нивната земја и немале заеднички јазик меѓусебе. Нивните господари ги одбирале од различни делови на земјата за да ги спречат во намерата да комуницираат или да планираат бегство. Тие морале да развијат еден јазик со цел да комуницираат. И на крај завршиле со формирање на пицин јазик, објаснува Касиди (Cassidy, 1971: 205).

Друга причина за појавата на пицин е колонизацијата. Најмногу пичини се софазени од француски, шпански, португалски, англиски и холандски поради нивната моќ. Очигледно е дека секогаш мора да постои супериорен и доминантен јазик од којшто ќе се позајми најголемиот дел од вокабуларот на пичинот, пишува Верстег (Versteegh, 2008: 161).

3. Креолски јазик

Спротивно на пичинот, креолскиот јазик често се дефинира како пицин којшто е прв или мајчин јазик на една нова генерација на говорители. Креолскиот јазик има свои родени говорители. Ова се случува од оној момент кога двајца говорители на пицин ќе стапат во брак, нивен заеднички јазик е пичинот. И покрај тоа што секој од нив има свој мајчин јазик, јазикот на којшто тие комуницираат во домот е пицин. Нивните деца се првата генерација на говорители коишто го имаат пичинот за свој мајчин јазик, пишува Ралф (Ralph, 1990:183). Како и пичинот, и креолскиот јазик е јазик којшто голем дел од својот вокабулар го има земено од друг јазик, но има

свои уникатни граматички правила. За разлика од пициног, креолскиот јазик има посложена структура и опфаќа проширување на морфологијата и синтаксата како и зголемување на зборовниот фонд. Карактеристично е што еден збор може да се користи за неколку нешта што е случај во многу јазици. Креолскиот јазик го става глаголот меѓу субјектот и објектот исто како и во англискиот јазик а изразува негација со поставување на збор што исказува негација веднаш пред првиот глагол.

Креолскиот јазик сепак е поедноставен за разлика од другите јазици. Дерек Бикертон (Derek Bickerton) тврди дека кога децата треба да го користат пициног како мајчин јазик го прошируваат тој јазик поради вродените ментални способности- јазичната способност на луѓето – со што креолизацијата ни овозможува еден необичен и фасцинантен поглед во човековиот ум. Од креолските јазици најпознати се: англискиот, францускиот, португалскиот и шпанскиот креолски јазик. Француските креолски јазици најмногу се распространети на Карибите како и на соседните области.

3.1. Креолски јазици

Постојат неколку креолски јазици во светот и тоа:

- **Аку (Aku)** во Гамбија,
- **Крио (Krio)** во Сиера Леоне,
- **Кру англиски (Kru English)** во Либериа,
- **Камток (Kamtok)** во Камерун
- **Бајан (Bajan)** во Барбадос
- **Креолски (Creolese)** во Гвајана
- **Сранан (Sranan)** во Суринам
- **Тринбагонија (Trinbagonia)** во Тринидад и Тобаго
- **Бислама (Bislama)** во Вануату
- **Брокен (Broken)** во Торесов пролаз
- **Хавајски креолски англиски (Hawaii Creole English)** во Хаваи

4. Сличностите меѓу пицин и креолски јазик

До сега во овој труд беа изложени некои особености за пицин и креолскиот јазик коишто ги прават поразлични еден од друг. Но, исто така важно е да се напомене дека помеѓу нив постојат и доста сличности како и тоа дека тие имаат сличности и со стандардниот јазик. Разликата е во тоа што тие се поедноставни во однос на морфологијата и фонологијата. Како што беше споменато претходно иако пицин јазиците потекнува од различни јазици, тие сепак имаат многу слични карактеристики со јазикот од којшто водат потекло.

Вардо (Wardhaugh, 2006:65) посочува дека пицин или креолскиот јазик имаат добро организиран јазичен систем. Па така, иако вокабуларот е позајмен од еден мајчин јазик сепак некој мора да го научи а не само да го поедностави и да го користи.

Можеме да кажеме дека пицин и креолскиот јазик имаат доста сличности. Иако времето кое што е потребно за развивање на креолскиот јазик игра важна улога во формирањето на креолскиот јазик. Ако потребата за комуникација довела до брзо формирање на пицин тоа време е подолго за креолскиот јазик. И резултира со поголем фонд на зборови, посложен граматички систем итн.

5. Разликите меѓу пицин и креолски јазик

Вардо (Wardhaugh, 2006) тврди дека пицин бргу се развива во јазик но ние го нарекуваме креолски поради неговото потекло. Друга карактеристична разлика помеѓу пицин и креолски јазик е тоа што пигинизацијата се случува многу бргу со голема слобода може да се рече дека се случува како преку ноќ, за разлика од ова креолизацијата бара време кое се случува приближно како за две нови генерации говорители. На пример англискиот креолски јазик може да се развие во неколку вида кога е во контакт со стандардниот јазик, во овој случај тоа е англискиот јазик. Интересно е да се спомене времето на робовладетелството со црните и процесот на декреолизација. Господарите на робовите најчесто одбирале робови коишто зборувале различни јазици со цел да се спречи нивниот бунт во иднина, нивното здружување, меѓусебно комуницирање итн. Сето ова резултирало со англиски-пицин и процесот на креолизација поради потребата за комуникација.

6. Јазичната биопрограмска хипотеза

Друг важен концепт од креолистите, којшто е важно да се спомене, е биопрограмската хипотеза на Дерек Бикертон (Derek Bickerton) која што привлекла големо внимание од страна на креолистите. Според неговата хипотеза, луѓето во себе поседуваат биолошки програм за јазик односно со способност за усвојување на јазици.

Бикертон (Bickerton, 1984: 173) се појавува со оваа хипотеза каде што тој предлага дека секој припадник на човековата раса е роден со вроден биопрограм за јазици којшто е способен за функционирање дури и во отсуство на постојан јазичен инпут. Тој тврди дека еволуцијата на пидин и креолските јазици во различни јазични позадини е толку слична што е невозможно за нив да бидат формирани случајно; објаснувањето за ова е дека луѓето имаат генетски кодиран програм за јазици. Бикертон (Bickerton, 1984: 174) ја поддржува неговата хипотеза со давање на пример за Хаваи. Тој открива дека туаму постоеле луѓе коишто зборуваат пидин јазик со малку синтакса, непостојани стратегии за формирање на граматички структури и со силно влијание на мајчиниот јазик на говорителот. Од друга страна, новата генерација ги научила овие пидини како нивни родени јазици и така овие јазици за нив станале креолски. Креолските јазици коишто се употребувани од новата генерација на говорители содржеле постојана граматичка структура и синтакса коишто недостигаа во пидинот зборуван од нивните родители. Ова претставувало доказ за неговата хипотеза дека децата поседуваат вродена способност за создавање јазик.

7. Заклучок

Потребата за комуникација меѓу луѓето е природен процес којшто постои уште од моментот на раѓање. Јазикот како средство за комуникација е силна алатка којашто го овозможува реализирањето на процесот за комуникација. Така и потребата за комуникација на одредена група луѓе коишто немале заеднички јазик со којшто можеле да комуницираат и да се разберат ги одвела до создавање на пидин и креолски јазик. Потребата да го премостат јазот при немањето на средство за комуникација е причината поради која почнале да користат скратен и поедноставен јазик од којшто ги отстраниле граматичките потешкотии. Користеле неколку збора кои ги ограничиле на сферата која што им била од заеднички интерес, Сепак важно е да се спомене дека пидин е јазик којшто има свои карактеристики и свој јазичен систем. Јазик којшто откако ќе настанат нови две генерации на говорители преминува во креолски јазик. Посложен во својата структура, со позабележителни граматички правила опфаќа проширување на морфологијата и синтаксата како и зголемување на зборовниот фонд итн.

Пидин и креолскиот јазик се потврда за добро познатата теорија дека јазикот е жива материја и се менува. Нивното постоење, луѓето коишто го имаат креолскиот јазик како свој мајчин јазик, земјите во коишто се сметаат и за втор јазик, образованието, се само уште една потврда за успешноста на намерата да се создаде еден заеднички јазик на којшто одредена група на луѓе ќе може да комуницира, како што и веќе објаснивме погоре.

Овој труд содржи информации коишто прават разграничување на пидин од креолски јазик, ги објаснува причините за нивното настанување, како и разликите и сличностите помеѓу нив.

Користена литература:

- Bickerton, D. (1984). *The Language Bioprogram Hypothesis*, Behavioral and Brain Sciences.
- Cassidy, F. G. (1971). Tracing the Pidgin element in Jamaican Creole. Hymes, D. (ed). *Varieties of English around the world*. Kingston: John Benjamins Publishing Company.
- Fasold, R. (1990). *The Sociolinguistics of Language*. New York: Blackwell Publishing.
- Holm, J. (2000). *An Introduction to Pidgins and Creoles*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hymes, D. H. (1971). *Pidginization and Creolization of Languages*. *Proceedings of International Conference on Pidgin and Creole Languages*, Cambridge (1968), Jamaica, Cambridge University Press.
- Versteegh, K. (2008). *Non-Indo-European Pidgins and Creoles*. New York: Blackwell Publishing.
- Wardhaugh, R. (2006). *An Introduction to Sociolinguistics*. (5th edition). New York: Blackwell Publishing.